

У сучасних умовах, коли майже зникає межа між внутрішньою та зовнішньою політикою, укріплення державності, формування національної ідентичності та державної ідеології знаходить своє відображення у міжнародних позиціях країни. Відповідно, розвиток науково-технічної, освітньої та культурної політики має сприяти підвищенню зовнішньополітичної конкурентоспроможності країни, її просуванню на достойне місце в архітектурі міжнародних відносин майбутнього.

КОНСТИТУЦІЙНІ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ В УКРАЇНІ

Колосовський Максим,

студент 3 курсу, групи ПР-19

Криворізького національного університету

Науковий керівник:

Шурупова К.В., кандидат юридичних наук,

доцент кафедри професійної та соціально-гуманітарної освіти

Криворізького національного університету

Гарантії реалізації прав журналістів один із пріоритетних напрямів удосконалення законодавства не тільки України, але й всього світу. Саме ця професія передбачає ризики під час здійснення професійної діяльності, які пов'язані з знаходженням працівників ЗМІ у зонах воєнних дій та надзвичайних ситуаціях. Але, на жаль, небезпека для журналістів виникає і у мирний час, коли органи державної влади, юридичні особи, і навіть громадяни перешкоджають виконанню журналістами своїх професійних обов'язків. Тому, на рівні держави повинні бути передбачені гарантії додержання прав журналістів, як осіб, діяльність яких передбачає професійний ризик.

При цьому гарантії діяльності журналістів включають в себе не тільки свободу слова, а й захист безпосередньо життя та здоров'я журналістів. Поки що статистика з цього приводу невтішна, так, наприклад, з січня по липень 2020 року, за даними Генеральної прокуратури України, зареєстровано загалом 149 кримінальних проваджень щодо злочинів, вчинених стосовно працівників засобів масової інформації. З них 14 кримінальних проваджень (з урахуванням кримінальних проваджень щодо правопорушень минулих років) були передані до суду.

Захист прав журналістів здійснюється на різних рівнях законодавства від Конституції до підзаконних актів. На рівні Конституції України, передбачено, що кожному громадянину України незалежно від його професії гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх

поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір. Дані права стосуються не тільки окремих громадян України, але й безпосередньо журналістів.

На рівні законів гарантії захисту прав журналістів в Україні передбачено в Кримінальному кодексі України, Кодексі України про адміністративні правопорушення, Цивільному кодексі України, а також в більш спеціальних нормативно-правових актах таких як закони України «Про інформацію», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», тощо.

Таким чином, на сьогоднішній день правовий захист діяльності журналістів здійснюється за допомогою правових гарантій визначених на різних рівнях законодавства України. При цьому загальноправові гарантії захисту прав і свобод людини і громадянина можуть застосовуватись і до журналістів, але з додатковими гарантіями, пов'язаними з професійною діяльністю.

У правовідносинах, які виникають у процесі гарантування прав журналістів приймають участь різні суб'єкти, основними з яких виступають журналіст та держава. Тому законодавче визначення поняття «журналіст» має на меті встановлення кола осіб, які підпадають під гарантії забезпечення їх професійних прав. В законі України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» журналіст – це творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для засобів масової інформації, виконує редакційно-посадові службові обов'язки в засобі масової інформації (в штаті або на позаштатних засадах) відповідно до професійних назв посад (роботи) журналіста, які зазначаються в державному класифікаторі професій України.

Крім того, згідно з Планом дій ООН щодо безпеки журналістів та проблеми безкарності: «захист журналістів не повинен обмежуватися особами, які офіційно визнані журналістами, він поширюється на інших осіб, зокрема працівників медіа громад й громадянських журналістів та інших осіб, які можуть використовувати нові ЗМІ як засіб звернення до своєї аудиторії».

Враховуючи євроінтеграційні процеси, які відбуваються в Україні інформаційне законодавство потребує імплементації більш широкого значення терміну «журналіст», включивши до нього інших осіб, у тому числі допоміжний персонал. Лише після затвердження на законодавчому рівні єдиного поняття журналіст, можна говорити про всебічне охоплення осіб, які потребують гарантування їх професійної журналістської діяльності.

Зрозуміло, що державою передбачено гарантування додержання загальних прав людини. Але в українському законодавстві, крім загальних прав, передбаченні спеціальні права журналістів, які реалізуються під час

здійснення їх професійної діяльності, а саме: 1) на вільне одержання, використання, поширення (публікацію) та зберігання інформації; 2) на вільний доступ до статистичних даних, архівних, бібліотечних і музейних фондів; обмеження цього доступу зумовлюються лише специфікою цінностей та особливими умовами їх схоронності, що визначаються чинним законодавством України³) звертатися до спеціалістів при перевірці одержаних інформаційних матеріалів; 4) здійснювати письмові, аудіо- та відеозаписи із застосуванням необхідних технічних засобів, за винятком випадків, передбачених законом; 5) безперешкодно відвідувати приміщення суб'єктів владних повноважень, відкриті заходи, які ними проводяться, та бути особисто прийнятим у розумні строки їх посадовими і службовими особами, крім випадків, визначених законодавством; 6) не розкривати джерело інформації або інформацію, яка дозволяє встановити джерела інформації, крім випадків, коли його зобов'язано до цього рішенням суду на основі закону; 7) після пред'явлення документа, що засвідчує його професійну належність, працівник засобу масової інформації має право збирати інформацію в районах стихійного лиха, катастроф, у місцях аварій, масових безпорядків, воєнних дій, крім випадків, передбачених законом; 8) поширювати підготовлені ним матеріали (фонограми, відеозаписи, письмові тексти тощо) за власним підписом (авторством) або під умовним ім'ям (псевдонімом); 9) має право відмовитися від авторства (підпису на матеріал, якщо його зміст після редакційної правки (редагування) суперечить його переконанням та інші.

Саме на захист цих прав направлені гарантії захисту прав журналістів з боку держави.

Саме гарантії захисту прав журналістів визначаються як родові, що сприяють захисту інтересів певних категорій громадян. Як правильно зазначив Коваленко І.П., Конституція та закони гарантують журналістам, що під час здійснення професійної діяльності вони можуть користуватися загально визнаними громадянськими правами та свободами, зокрема свободою думки і слова, свободою совісті, свободою інтелектуальної діяльності, правами на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на результати своєї інтелектуальної та творчої діяльності, на вільне збирання, використання, поширення інформації тощо. Законодавство також містить норми, які, зважаючи на специфіку професійної діяльності журналістів, визначають їх професійні права.

Таким чином, гарантії прав журналістів можна поділити на загальні (політичні, економічні, соціальні) та спеціальні (які враховують специфіку

професійної діяльності журналістів та встановлені у нормативно-правових актах, що регулюють діяльність журналістів) та юридичну відповідальність.

Окремо від інших видів гарантій журналістської діяльності стоїть забезпечення невтручання держави та інших осіб у професійну діяльність журналістів. Зокрема, в законі України «Про інформацію» забороняється цензура - будь-яка вимога, спрямована, зокрема, до журналіста, засобу масової інформації, його засновника (співзасновника), видавця, керівника, розповсюджувача, узгоджувати інформацію до її поширення або накладення заборони чи перешкоджання в будь-якій іншій формі тиражуванню або поширенню інформації. Забороняються втручання у професійну діяльність журналістів, контроль за змістом поширюваної інформації, зокрема з метою поширення чи непоширення певної інформації, замовчування суспільно необхідної інформації, накладення заборони на висвітлення окремих тем, показ окремих осіб або поширення інформації про них, заборони критикувати суб'єкти владних повноважень, крім випадків, встановлених законом, договором між засновником (власником) і трудовим колективом, редакційним статутом. Умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів та/або переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків, за критику тягне за собою відповідальність згідно із законами України.

На сьогоднішній день забезпечення прав журналістів здійснюється за допомогою гарантій визначених на різних законодавчих рівнях. Незважаючи на це, поняття «журналіст» не уніфіковано і потребує закріплення відповідно до вимог європейських стандартів. Це дасть змогу визначити коло осіб, на яких розповсюджується державні гарантії захисту прав журналістів.

Під гарантією захисту прав журналістів можна розуміти закріплені на законодавчому рівні засоби та/або способи захисту прав і свобод журналістів, можливості об'єктивно реалізувати свою професійну діяльність. Гарантії прав журналістів можна поділити на загальні (політичні, економічні, соціальні) та спеціальні (які враховують специфіку професійної діяльності журналістів та встановлені у нормативно-правових актах, що регулюють діяльність журналістів) та юридичну відповідальність. Порушення законодавства України про захист прав журналістів тягне за цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законами України.

Зважаючи на досить різноманітну нормативно-правову базу у цій сфері, більшість гарантій прав журналістів регулюються різними правовими актами. Тому є нагальна потреба у прийнятті Закону України «Про захист професійної діяльності журналістів», законопроект якого був відклика-

ний з розгляду Верховної Ради України. Це дасть змогу закріпити поняття «журналіст», визначити права та обов'язки журналістів, визначити гарантії захисту прав журналістів.

ГЕНДЕР І ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ

Комісарова Яна,

студентка 2 курсу, групи 20-КД

Криворізького юридичного фахового коледжу НУ «ОЮА»

Науковий керівник:

Білошенко О. Ю., старший викладач
кафедри конституційного, міжнародного
та приватного права

Гендерна рівність, або статева рівність – це підхід, у основі якого рівні права для представників різних статей, тобто, для чоловіків та жінок. Стать найчастіше пов'язують з біологічними ознаками: геніальною будовою, репродуктивною системою, хромосомним набором.

Нашому суспільству притаманні гендерні стереотипи – уявлення про соціальні ролі для чоловіків і жінок, які базуються, передусім, на біологічних ознаках. Так звані традиційно жіночі ознаки називають фемінністю (чи жіночністю), а чоловічі – маскулінністю (чоловічністю). Маскулінність пов'язується із силою, владою, мужністю, витривалістю, агресією, неемоційністю, орієнтацією на успіх. Натомість фемінінність – це емоційність, чуйність, слабкість, жертвність, залежність тощо. Такі ознаки – досить протилежні. Відомий американський соціолог, автор праці «Гендероване суспільство» Майкл Кімел метафорично назвав таке протилежне розуміння розбіжностей між чоловіками і 2 жінками «міжпланетарною теорією гендерних відмінностей», посилаючись на популярний бестселлер Джона Грея «Чоловіки – з Марсу, а жінки – з Венери»

Жінки (як і чоловіки) можуть більше відрізнятися між собою (наприклад, за такими ознаками, як економічний дохід чи клас, вік, етнічна приналежність, стан здоров'я тощо).

Отже, беручи до уваги визначення поняття гендер, ми говоритимемо про відмінності між чоловіками і жінками

Гендерні студії критикують явище гендерної поляризації (намагання вбачати у жінках і чоловіках лише відмінності), адже жінки – гетерогенна група – різномісна у середині, так само як і чоловіки.

Також критикується андроцентризм (культурна традиція, яка зводить людську суб'єктивність до єдиної чоловічої норми, що репрезентується як